

Kuntoutusluokitus - tuki kuntoutuksen suunnittelulle ja seurannalle

Tupu Holma, Suomen Kuntaliitto, sairaalapalvelut

Taustaa ja tavoitteita

Vuonna 1994 käynnistyi Suomen Kuntaliiton ja Stakesin yhteinen hanke, jonka tavoitteeksi asetettiin valtakunnallisen luokituksen laatiminen kuntoutukseen. Yhtenä lähtökohtana oli tarve saada jäsentyneempää ja vertailukelpoisempaa tietoa kuntoutuspalvelujen toteutumisesta terveydenhuollossa. Tietoa tarvitaan mm. sen johdosta, että kuntoutus on viime vuosina ollut painoalueena terveystaloudessa ja muutaman vuoden voimassa olleiden kuntoutuslakien seurausvaikutuksia halutaan tarkemmin selvittää. Tänä päivänä tiedon tulee olla muodossa, jota voidaan helposti käsitellä ja joka on sovitettavissa erilaisiin atk-järjestelmiin. Kuntoutusluokitus tarjoaa yhdenmukaisen ja atk-kelpoisen pohjan tiedon käsitteilylle ja raportoinnille. Kuntoutusluokitus auttaa myös selkiyttämään sekä yhtenäistämään alan tulkinnanvaraista ja kirjavaa käsitteistöä, joka haittaa mm. tilastoinnin luotettavuutta.

Organisointi ja toteutus

Kuntoutusluokitusta laatii työryhmä, johon ovat työn alusta lähtien kuuluneet puheenjohtajana kehittämispäällikkö Klas Winell Stakesista, erityisasiantuntija Tupu Holma Suomen Kuntaliitosta, erikoissuunnittelija Marja-Liisa Heiskanen Stakesista sekä ylilääkäri Tapani Kallanranta OYKSin kuntoutustutkimusyksiköstä. Työryhmä on työnsä aikana kuullut lukuisia kuntoutuksen asiantuntijoita sekä järjestänyt kaksi pilottikokeilua luokituksen käytöstä erilaisissa organisaatioissa. Kuntoutusluokitustyö jatkuu Suomen Kuntaliiton ja Stakesin yhteistyönä ja on nyttemmin yhä kiinteämmin yhteydessä Stakesin tilastot ja rekisterit yksikön luokituskeskuksen toimintaan. Luokituskeskuksen johtaja Martti Virtanen toimii tällä hetkellä myös kuntoutusluokitustyöryhmän sihteerinä. Tavoitteena on, että kuntoutusluokitus on valmis käyttöön otettavaksi vuoden 1996 lopulla.

Mikä on kuntoutusluokitus?

Kuntoutusluokitus on tiivistetyssä muodossa esitetty luettelomainen luokittelu kuntoutuspalvelujen sisällöstä ja toteutusmuodoista. Luokituksessa kuntoutustoiminnot on kuvattu sanoin ja numerokoodein. Kuntoutusluokitus ei käsittele kuntoutuksen tuloksellisuutta, toimintakykyä tai kuntoutusta prosessina. Kuntoutusluokitus on rakennettu riippumattomaksi toteutuspaikasta (koti, laitos ym.), toteutustavasta (kurssi, yksilöllinen kuntoutus ym.), palvelun antajan ammattiryhmästä sekä organisaatioiden käyttämistä tuotenimistä (ASLAK, TYKKI ym.).

Luokitus sisältää lähes sata erilaista kuntoutukseen luettavaa toimintoa tai palvelua, jotka sijoittuvat luokituksen hierarkiassa eri tasoille. Luokitus sisältää kolme tasoa: Pääryhmät, alaryhmät sekä yksityiskohtaisemmat toiminnot. Kaikista toimintoryhmistä on laadittu myös tarkemmat määritelmät. Liitteenä on yhteenveeto luokituksen pää- ja alaryhmistä (Liite 1).

Mihin kuntoutusluokitusta tarvitaan?

Kuntoutusluokitus tiivistää kuntoutuskentän edes jotenkin hallittavaksi kokonaisuudeksi. Se on ensisijaisesti työkalu kuntoutuspalvelujen tilastointiin valtakunnallisella (HILMO, valtakunnalliset tuotantotilastot) tai organisaatiotasolla (asiakaskohtainen kuntoutumisen seuranta). Kuntoutusluokitusta voidaan käyttää myös kuntoutussuunnitelmia sekä ostopalvelusopimuksia laadittaessa sekä kuntoutuspalveluja tuotteistettaessa. Sekä suunnittelussa että seurannassa voidaan luokitusta hyödyntää erityisen hyvin atk-järjestelmissä. Valtakunnallisena luokituksena kuntoutusluokitus tarjoaa mahdollisuuden kuntoutustoimintoja yhdenmukaistavaan pohjaan sekä eri palvelun tuottajien vertailuun riippumatta käytettävästä atk-ohjelmasta tai -järjestelmästä.

Lopuksi

Kuntoutusluokituksesta on juuri valmistunut 18. versio. Vielä on tarkoitus muokata ja täsmentää sisältöjä kokeilujen ja kentän arvioiden tuloksena. Kehittämisessä tarvitaankin nyt lujasti yhteistyötä kentän ja luokitusta suunnittelevan työryhmän kesken. Yhteistyö kentän kanssa tarkoittaa myös atk-suunnittelijoita, tilastointivastaavia, atk-koordinaattoreita jne.

Kuntoutusluokitus on tulevaisuuden työkalu niinkuin muutkin luokitukset. Tärkeätä on, että saadaan aikaan apuväline, joka "kuluu käyttäjänsä kädessä".

1. KUNTOUTUSTARPEEN JA - MAHDOLLISUUKSIEN ARVIOINTI	2. KUNTOUTUMISTA TUKEVA OHJAUS	3. KUNTOUTUMISTA TUKEVA VALMENNUS	4. KUNTOUTUMISTA EDISTÄVÄT TERAPIAT	5. KUNTOUTUMISEN TUKEVA PALVELUT
1.1. Yleisarvio kuntoutustarpeesta	2.1. Neuvonta esim. ensitiedon antaminen, kunt.palveluista tiedottaminen, toim. kykyä ja elämän-hallintaa edistävä neuvonta, elintapoihin, sosiaaturvaan, palvelujen käyttöön ym. liittyvä neuvonta	3.1. Sopeutumisvalmennus esim. psykososiaalinen valmennus, liikkumistaitojen ja päivittäisissä toimissa tarvittavien taitojen val- mennus, kommunikaatiotaitojen valmennus jne.	4.1. Fysioterapia 4.2. Toimintaterapia 4.3. Puheterapia 4.4. Psykoterapia 4.5. Neuropsykologinen kuntoutus 4.6. Muut kuntoutumista edistävät edistävät terapiat esim. kuvataide-, ratsastus, musiikkiterapia, jotka mainittu kuntoutussuunnitelmassa 4.7. Kasvatuksellisen kuntou- tuksen terapiamuodot	5.1. Apuvälinepalvelut esim. tarpeen arviointi,sovitust, valinta, lainaus, käytön opetus jne.
1.2. Kuntoutustutkimus Tutkittavan tarpeiden mukaan sisält. lääketieteellisen, psykologisen, sosiaalisen, toimintakyvyn jne arvion		3.2. Yhteisövalmennus esim. mielenterveys- ja päih- dehuollon potilaan hoito- tai asuin-yhteisössä tapahtuvaa valmentamista		5.2. Asumiseen ja elinympäristön hallintaan liittyvät muutostyöt esim. asunnon ja auton muutostyöt
1.3. Erillisarviot esim. työkykyarvio, arvio vammai- suudesta, apuvälinetarpeesta ym.		3.3. Asumisvalmennus itsenäiseen asumiseen valmentamista		5.3. Työllistymisen tukeminen esim. työhönsijoituksen tukeminen, työelämässä pysymisen tukitoimet, suojatyö
1.4. Kokeilut esim. koulu-, työ-,asumiskokeilut	2.2. Kasvatuksellisen kuntouksen ohjaus esim. vammaisen oppimisen edellytysten vahvistaminen	3.4. Kuntoutumista tukeva koulutus erilaisten koulutusmuotojen avulla toteutettava tuki		
1.5. Kuntoutumisen suunnittelu ja seuranta esim. kuntoutussuunnitelman laatiminen, seurantakäynti	2.3. Ammattiin ja työelämään ohjaus esim. ammatinvalinnan ohjaus, työvoimaneuvonta	3.5. Ammatillista kuntoutumista tukeva valmennus esim. työhön valmennus, työ- kykyä ylläpitävä ja parantava valmennus, kuntouttava työtoiminta		5.4. Muut kuntoutumisen tukipalvelut
1.6. Muu kuntoutustarpeen ja - mahdollisuuksien arviointi	2.4. Muu kuntoutumista tukeva ohjaus	3.6. Harrastus- ja vapaa-aika toiminnan tukeminen 3.7. Muu kuntoutumista tukeva valmennus		